

СІМ'Я ЯК ПРОВІДНИЙ ІНСТИТУТ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ

Спіріна Т. П.

Актуальність проблеми. Сім'я є одним з найважливіших соціальних інститутів, що вимагає постійного наукового вивчення, щоб мати уявлення про реально існуючий стан внутрішньосімейного життя і його зовнішні зв'язки та прогнозувати його розвиток, надавати необхідну допомогу, координувати взаємодію з іншими соціальними структурами держави. Сьогодні сім'я переживає серйозні труднощі, що негативно позначається на внутрішньосімейній атмосфері, знижують дієвість виховної функції сім'ї, вносять далеко не завжди педагогічно виправдані зміни в її зміст, призводять до того, що сімейне виховання стає об'єктом критики з боку держави, яка вимагає підвищення відповідальності батьків за виховання дітей.

Стан розробки проблеми в науці і практиці. Сім'я є одним із найважливіших соціально-виховних інститутів, значення якого важко переоцінити, тому проблеми пов'язані із її життєдіяльністю та функціонуванням завжди привертала увагу педагогів, психологів, соціологів. Висвітленню різних аспектів сім'ї як провідного інституту соціалізації дитини присвятили наукові праці Н. Абдюкова, В. Заслуженюк, В. Семиченко, Н. Уманець, О. Харчев та інші.

Основна ідея. Розглядаючи сім'ю, одночасно, як соціальний інститут, і малу групу, і систему стосунків - І. Трубавіна зазначає: "Сім'я – це соціально-педагогічний інститут та особлива соціальна система, яка є підсистемою суспільства і включає в себе інші підсистеми (членів сім'ї); це мала соціальна група, первинний контактний колектив. Усе це дозволяє говорити про такі її ознаки, як шлюбні, міжпоколінні, кровні, встановлені зв'язки між членами сім'ї; родинні почуття, почуття безпеки, захищеності, любові, поваги; спільний побут і проживання членів сім'ї; наявність певних функцій у суспільстві (видів життєдіяльності сім'ї), прав сім'ї в суспільстві й прав членів сім'ї в родині, обов'язків членів сім'ї стосовно один одного та відповідальність перед суспільством за своїх членів" [3].

Для дитини сім'я відіграє важливе значення насамперед тому, що дає перші й найважливіші знання про життя, взаємини з людьми, створює матеріальні та моральні умови для її зростання, формує моральні життєві основи та статево рольові установки. Розвиток особистості у сім'ї відбувається як органічний процес, усі складові якого тісно пов'язані між собою, перебувають у постійному взаємозв'язку та взаємодії.

Сім'я виступає також провідним чинником соціалізації особистості на мікрорівні. Її основні соціалізуючі функції полягають у забезпеченні фізичного та емоційного розвитку індивіда, формуванні статевої ідентифікації дитини, її розумового розвитку, а також розвитку здібностей і потенційних можливостей, забезпеченні дитині почуття захищеності; формуванні ціннісних орієнтацій особистості; оволодінні дитиною основними соціальними нормами [1].

Вплив сім'ї на її молодших членів, його зміст і характер пов'язані з деякими психологічними механізмами соціалізації дитини в сім'ї. По-перше - це підкріплення. Заохочуючи певну поведінку дитини, караючи її за порушення тих чи інших правил, батьки впроваджують у її свідомість певну систему норм. По-друге - це ідентифікація: дитина наслідує батькам, орієнтується на їх приклад. Знаючи внутрішній світ дитини, реагуючи на її проблеми, чи, навпаки, ігноруючи те й інше, батьки тим самим формують особистість у цілому.

Сім'я є соціальним інститутом – відносно стійкою формою організації соціального життя, яка забезпечує стійкість зв'язків і відносин у межах суспільства, що зумовлюється функціями, які притаманні соціальному інституту загалом, а саме: створення для своїх членів можливостей задовольняти власні потреби та інтереси; регулювання діяльності членів суспільства в рамках соціальних відносин; забезпечення інтеграції прагнень, дій та інтересів індивідів; здійснення соціального контролю [2].

Як соціальний інститут сім'я не лише забезпечує збереження традицій у суспільстві, а й спроможна активно адаптуватися до історичних умов, що

змінюються, до соціального порядку. Сім'я як провідний інститут соціалізації, який взаємодіє із суспільством, що сприяє розвитку її членів, допомагає їм задовольняти власні потреби у відносинах з іншими людьми, породжує почуття безпеки та захищеності.

У сім'ї, як першому мікросередовищі дитини, визначається її соціальний статус та обов'язки, виникає прихильність до рідних, закладається підґрунтя для становлення світогляду й переконань, ціннісних орієнтацій, соціальної поведінки, відбувається її особистісний розвиток, соціалізація.

Висновки дослідження. Важливість сім'ї у соціалізації дитини спричинюється тим, що вона постає як головний передавач культурних норм та цінностей. У сім'ї дитина навчається осмислювати і привласнювати спільні норми та цінності, що робить можливим їх сприйняття в інших референтних групах, членами яких вона стає або на які орієнтується у своєму житті.

Список використаних джерел

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях : навч. посіб. / Ольга Володимирівна Безпалько. – К. : Логос, 2003. – 134 с.
2. Кравченко Т. В. Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи: Монографія. – К.: Фенікс, 2009. – 416 с.
3. Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю: навч. посіб. / Трубавіна І. М. – К. : [ДЦССМ], 2002. – 132 с.